

شەرە دەستپیشخەرییەکانی عێراق؛ قولبۆنەوێ بنبەستی سیاسی

08-05-2022

نووسەرەکان

د. یاسین تەها

کورتە: پاش کۆتاییهاتنی مۆلەتە یەك مانگییەكە ی سەدر بەبێ ئەنجام، چوارچۆیە هاوناهەنگی شیعه و موقتەدا سەدری رێبەری گەورەترین فراکسیۆنی براوێ پەرلەمان، هەریەكەو دەستپیشخەرییەکیان فرێدایە گۆرەپانی سیاسی بۆ کردنەوێ گریکوێرە ی سیاسی. هەلبەت هێشتا هیچیان گۆمی مەنگی سیاسی عێراقیان نەشلەقاندوێ.

پاش كۇتايھاتنى مۇلتە يەك مانگىيەكەي سەدر بەن ئەنجام، چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى شىعە و موقتەدا سەدرى زىبەرى گەورەترىن فراكسىۋنى براۋەي پەرلەمان، ھەريەكەو دەستپىشخەرىيەكەي فرىدايە گۆرەپانى سىياسى بۇ كىردنەۋەي گرىكۆيرەي سىياسى. ھەلبەت ھىشتا ھىچان گۆمى مەنگى سىياسى عىراقىان نەشلەقاندوھ.

تەۋەرى سەركەي و ھاۋبەشى ھەر دوو دەستپىشخەرىيەكەي، ھەلدانى تۆپە بۇ گۆرەپانى "سەربەخۇكان" تاۋەكو ئەۋان بىنە ھىلكەي قەپان و، لە جياتى ئەمان حكومت دروست بىكەن. ئەمەش پاش ئەۋەي زۆرىنە (ھاۋپەيمانى سىقۇلى) و كەمىنە (چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى) بە كىردەۋە گەيشتە ئەۋ براۋەي ھىچان بە تەنيا ناتوان بىنە يارىكەرى سەركەي و يەكلاكەرەۋە بۇ پىكھىنانى حكومت. ئەۋىش بە تايەت داۋى ئەۋەي دادگاي فیدراللى لە شوباتى ئەمسال بە برىارىكى خۇي، ئامادەبوۋنى 3/2 ى پەرلەمانتارانى بۇ ھەلبىزاردنى سەرۋۆكۆمار كىردە مەرج و بەۋەش، دەرغەتى جموجۇلى ھاۋپەيمانى سىقۇلى (زۆرىنە) ى بەتەۋاۋى سىنودار كىرد.

بەدەر لەۋ پۆلىنانەي بۇ ئىنتىما و شوناسى "سەربەخۇكان" ھەن، ئەم بەرپىسارىتپىيەي كە "چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى" و "سەدر" خىستوۋىيەتە سەرشانى ئەم كۆمەلە پەرلەمانتارە نوچ كەم ئەزموۋنە، زۆر لە قەبارە و تۋانا و لىھاتوپى ئەۋان زىاترە. ھەلدانى تۆپىش بۇ گۆرەپانى ئەۋ كۆمەلە پەرلەمانتارە، زىاتر لە درىژكردنەۋەي گەمەي قۇلبادان و دانانى مەرجى قورسى نەكردەنى دەچىت، چۈنكە لە لايەك چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى ئەۋەيان كىردوۋە بە مەرج كە "سەربەخۇكان" مافى زۆرىنەي كۆمەلەيەتى "شىعە" مسۆگەر بىكەن، لە لايەك دىكەش سەدر مەرجى ئەۋەيە فراكسىۋنىكى 40 پەرلەمانتارى پىكھىنن و لە چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى دوور بىكەنەۋە. ئەمەش لەكاتىكدايە كە ئەم "سەربەخۇ"يانە ھەر چەپكىيان ھى يال و گىردۆلكەيەكن و، لە شەش مانگى پاش ھەلبىزاردنىشدا نەيانتۋانىۋە تەننەت تەنيا دىدارىكى ھاۋبەش و گىشتگىرىش لە نىۋ خۇياندا رىكېخەن. جگە لەۋەش بەگۆيرەي جۇگرافىيەي نىشتەجىبوون و كارىگەرىي چەك و نفوز بەسەر لايەنە شىعە كاراكانى پىرۇسەي سىياسى، ناچارن دابەش بىن. چۈنكە نە كورد و نە سۈننە "پەرلەمانتارى سەربەخۇيان" نىيە و، مەبەست لە سەربەخۇكان كۆمەلەيەك لە شىعەكانى بەر سىبەر يان سەربەخۇي ناۋچەيىن كە بە ئاراستەي ھەر دوو جەمسەرە شىعە بەھىزەكەدا پەرلەۋازە بوون.

لە كاتىكدا كە براۋەكان و چەكدارەكان و ھىزە رىكخراۋەكان ناتوان حكومت پىكھىنن، ھەلۋاسىنى پالتۆكە بە چلاكى لاۋازى كۆمەلەيەك سەربەخۇدا كە ھەندىكىيان خاۋەن دىد و گوتارىكى نىشتىمانى و گىشتگىرىن و، دەرچوۋى بازىنەي بەرتەسك و داۋاكارى و خەمە ناۋچەيىەكانن، جۆرىكە لە خۇدزىنەۋە لە چارەسەرى كىردەي كە، ئەگەر مەبەست لىي درىژكردنەۋەي تەمەنى ئەم بارودۇخ و ھاۋكىشەيە نەبىت كە شەش مانگە بەردەۋامە، ئەۋا بە ھىۋاي فرسەت ھىنان و رەخسانى زەمىنەيەكى باشتر كراۋە بۇ ھەريەك لە لايەنەكانى يارىيەكە.

لە نەرىتى باۋى سىياسىدا دەستپىشخەرى دەبىت چارەسەرىكى نوپى تىدا بىت كە لانىكەمى ئەگەرەكانى سەركەۋەتن و جىبەجىكردنى تىدا بىت، بەلام ھەر دوو دەستپىشخەرىيەكەي سەدر و چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگىش ھەر ماكىيازكردنى تىز و گوتارەكانى پىشۋوۋىيەنە و، ھەۋلىكى نوپى بە بازاركردنى ئەۋانەيە لە بەرگ و لەزىر ناۋنىشانى نوچ. لە ھەمان كاتىشدا درىژكراۋەي دەرھاۋىشتەي كىشەكانى ناۋ مالى شىعەيە و ھىچان نەك گۆرانكارى نوپى تىدا نىيە، بەلكوۋ پىداگىرى لەسەر شىعە بوۋنى سەركۆۋەزىران دەكاتەۋە و لە باشترىن و گەشپىنەنەترىن ئەگەرى بەدىھاتنىشدا، پىشپىنەي لە كابىنەي عەبدولمەھدى و لە ئەزموۋنى "ۋەزىرە تەكنۇكراتەكان" ى سەردەمى عەبادىدا ھەيە كە ئەۋانىش لە سىستەمى بەش بەشپىنەي تائىفیدا تەنيا جۋانكارىيەك بوون.

قوۋلۋىۋىۋىۋەي زىاترى بىنەستى سىياسى بەھۋى نەبوۋنى زەمىنەي جىبەجىكردنى "دەستپىشخەرى" يە دژ بە يەكەكان، بەرئەنجامى روۋنى كۆمەلەيەك فاكترى گەورەترە كە ناكىرت لەم جۇرە يارىيە روۋكەشانەدا بشاردزىنەۋە؛ لەلايەك ئەنجامەكانى ھەلبىزاردنى 10 ى تشرىنى يەكەمى 2021، ناھۋسەنگە لە نىۋان قەبارە و ژمارەي كورسى بەدەستھاتوۋى ھىزە خاۋەن چەك و خاۋەن نفوزە ئايىنى و كۆمەلەيەتى و دارايىيەكان، لە لايەكىتر جەمسەرە گەورەكانى پىكھاتنى جاران، لاسەنگ بوون. بۇ نمونە مەرجەيەتى نەجەف نەقى لىۋە نايەت و خۇي بە دوور گرتوۋە، ئەۋىش لە كاتىكدا پىشتر سىستانى و چواردەۋەرەكەي رۇلى نىكردنەۋەيان دەگىزا. ئەمىرىكىيەكان لەچاۋ كابىنەكانى پىشۋو بەتەۋاۋى بىزن و سەرقالى ئۆكرانىان و لە سەردەمى بايدندا، زىاتر سەرقالى كىشە ناۋخۇبىيەكانى خۇيان و سەردەمى ئامادەي بەردەۋامى مەكگۆرك تىپەرىۋە. ھەرچى ئىرانىيەكانىشە ئەگەرچى ناتوان مەرجى خۇيان بۇ دروستكردنى حكومەتلىكى بىكە فراۋانى شىعەي سەپىنن كە كىكى دەسەلات و دەستگەۋت بەسەر ھەموۋىدا دابەش بىكات، بەن ھەلۋىستە كىردنى زۆر لەسەر ئەنجامەكانى ھەلبىزاردن و لەبەرچاۋگرتنىان، لەۋەدا سەركەۋتوۋ بوون كە يارىيەكەي بە جۆرىك رابگىر كە مەترسى بۇسەر خواست و پىداۋىستىيە ئەمىنىيەكانى تاران نەبىت و، ھىچ لە بارودۇخى پىگەي ئىران لە عىراقدا نەگۆپىت. بەتايەت كە ھىشتا لەدانوستاندنى قىيەننادا بە تەۋاۋى بەرچاۋى روون نىيە.

له سەردەمی بنبەستدا، رەنگە زۆربەى رینگاكان هەر بچنەووە سەر مستەفا كازمى وەك بژاردەپەكى ناچارى. ئىتر چ وەك هئىشتنەوہى بئىت وەك سەرۆكۆهزىرانئىكى كاربەپنكەر تا بىركردنەووە له چارەسەرىكى گەورەترى وەك دووبارەكردنەوہى هەلبژاردن پاش دوو سالى دىكە، يان قبولكردنى دانانەوہى بئىت بۆ جارىكى دىكە له كابىنەپەكى نوئ، ئەوئىش بەگوئىرەى كۆمەلئىك مەرچ و بەند و بارى نوئ. لەبەر هەستكردن بەم خالەش لەناو ئەو بنبەستەدا كازمى چالاک و پپ جوولەپە و لە دەرکەوتنە زۆرەكانىدا، بە ناپاستەوخۆ بە هەموو لایەك دەلئىت ئەگەر ئىوہ بىرتان چووہ ئەوہ "من هەم" وەك بژاردەپەكى تاقىكراوہ كە لە قەيرانى كۆرۇنا و دارمانى داراىى قوتارم كردن و ئىستاش بەدەمى هەموو لاپەكتانەوہم.